

Trattner eddig szentül megfelelt ígérének mindenkor, azokból valahányszor ő előfizetést hirdet, valamint hogy azt fog most ismét Cassandra kijöttével hirdetni egy nagy fényű Irónknak legalább 10 kötetű munkáira, bizton hihetni nékie.

Szívemből fájlalom, hogy most oly szerencsétlen eszköz leheték Nagytiszteletű Uraságod kérelmének teljesíthetésében, egyébként szívemből fogok örvideni, hogyha más alkalommal bizodalmaival meg méltóztatik tisztelni, s én kész szívességgel megfelelehetek kívánatainak.

Téged is velem Nagytiszteletű Tudós Férjű! (engedj meg szívem kiömlésének, hogy Róma bizodalmas hangján nevezlek) mint veled engem Kazinczynk ismertetett meg, s szívem azonnal feléd hajlott. Élj boldogul, s számláld feles tisztelőid közzé

Igazszivű

Pest Decz. 26kán 1813.

Heimeczidet is m. p.

Eredetije Szászvároson a Lészay-család tulajdonában.

Közli: DR. KRISTÓF GYÓRGY.

SZENTMIKLÓSSY ALAJOS LEVELEI.

(Első közlemény.)

Az irodalomtörténet a kisebb írókkal szemben gyakran igazságtalan. Megfelekedzik érdemeikről, hallgatással mellőzi buzgó törekvéseiket és pályájuknak csak egy-egy olyan mozzanatát örökíti meg, mikor valamely nagyobb íróval jutottak érintkezésbe. Ez az érintkező pont gyakran épen nem a legkiemelkedőbb pontja pályájuknak, sőt sokszor épen egy fájdalmas összeütközés és vereség emléke fűződik hozzá. És a kisebb író e letörését a nagyobb íróval foglalkozó szakirodalom meglegedéssel emlegeti, megfeledekvén a kisebb író minden egyéb érdeméről.

Szentmiklóssy Alajosnak is ez a sorsa irodalomtörténetírásunkban. Kazinczy lelkes hívét és bizalmas barátját, a nyelvújítás harcosát, a kor kedvelt dal-, szonetti- és meseíróját jóformán teljesen elfelejtettük, csak az epigrammaírónak maradt meg némi halvány emléke, de mindenki hallott a Bajzával való szerencsétlen összeütközéséről. Az itt szenvedett vereség Szentmiklóssyt még életében az irodalom halottai közé számúzta, és az irodalomtörténet ma sem tud róla többet, mint a mennyit Toldy feljegyzett.

E sorok írója meg fogja kísérelni Szentmiklóssy pályáját a maga valóságában megrajzolni, máig összegyűjtetlen verseit az irodalomtörténet számára hozzáférhetővé fogja tenni s ezekhez mintegy bevezetésül most közrebocsátja a költő kiadatlan leveleit. Mielőtt azonban ezt teszi, kedves kötelességének ismeri, hogy köszönetét fejezi ki mindazoknak, kik e közlemény létrejöttében segítségére voltak: özv. Halász Mózesné, Szentmiklóssy Ida úrnő ő nagyságának, a költő leányának, Hamar István, Heinlein István, Heinrich Gusztáv és Szily Kálmán uraknak.

Szentmiklóssy leveleiből eddig csak a Kazinczyhoz írtak (*Kazinczy Ferencz levelezése* XVII. 172, 189, XX. 243), egy Vörösmartyhoz (*Bajza J. összegyűjt. munkái* 1900. VI. 307) és egy Jósikához (IK. 1909: 462. l.) intézett jelent meg nyomtatásban. Kazinczyhoz kétségtelenül sokkal többet írt a kiadottaknál, de ezek elkallódtak. Kazinczy mint levélíró sokra tartotta. Egyszer úgy nyilatkozik, hogy ő a legszívesebben Kis János, Szemere és Szentmiklóssy leveleit olvassa, az elsőt »csendes pompájáért«, a másodikét »gyermeki bájáért«, Szentmiklóssyét »sulyos könnyűségéért és melegségéért« (*Kazinczy Ferencz levelezése* XVIII. 121. l., még XX. 284.).

A széphalmi mester nagyon is kedvező véleményében Szentmiklóssy levélírói képességeiről alig osztozhatunk. Nem akarjuk elvitatni, hogy Szentmiklóssy a levélírás fogásait, külsőségeit nagy mértékben elsajátította, de mindez nem kárpótlás a levelek átlagos belső tartalmatlanságáért, színtelenségéért. A formai készség ma már nem leplezheti el, hogy e levelek nem egy igazi költői egyéniség nyilatkozásai. De ezt figyelmen kívül hagyva, e levelekben viszonylag kevés az irodalomtörténeti tartalom is. Szentmiklóssy sohasem kapcsolódott bele egészen az irodalmi életbe, ezért levelei kevés fényt derítenek a kor irodalmi viszonyaira.

E fogatkozások ellenére is megokolt e levelek kiadása egyrészt Szentmiklóssynak a korviszonyokhoz képest elég jelentékeny irodalmi szerepe miatt, másrészt meg mert így is nyújtanak adalékokat Kazinczy korának ismeretéhez. De épen említett fogatkozásaik miatt nem tartottuk szükségesnek valamennyi levél kiadását. A tartalmilag egészen érdektelen levelekről csak jegyzeteinkben számolunk be. Elhagytuk a levelek mellé csatolt verseket és meséket is, csak cím szerint említjük meg őket. A levelekben található verseket úgy is fogja hozni kiadásunk.

I. Levelek Horvát Istvánhoz.

Szentmiklóssy egri jogász korában előbb Kazinczyt (*Kazinczy Ferencz levelezése* X. 281), majd 1813 jan. 19-én Virág Benedeket üdvözölte egy-egy kis verses episztolával. (A Virághoz írt verset l. a Nemzeti Múzeum kéziratárának *Analecta Literariái* között.) Virág később egy kis verses episztolával viszonzta Szentmiklóssy figyelmét (*Primóczy Szentmiklóssy Lajosnak Egerbe*, Eurydice 1814. 24. l.), de egyelőre Horvát István felelt nevében az ifjú költőnek. (E levél fogalmazványa a Nemzeti Múzeum kéziratárának *Irodalmi Levelestárában* van). Horvát e levelére írta Szentmiklóssy az itt 1. szám alatt közölt levelet, mely a következővel együtt a Nemzeti Múzeum kéziratára *Irodalmi Levelestárában* található.

1.

Egerben Aprilis 12-dikén 1813.

Nagy érdemű Hazafi!

Az örömtől meglepve, 's a' gyönyörűség' édes érzésétől elragadtatva válaszolok becses levedre, mellyel engemet megtisztelni méltóztattál. — Nemes, nagy lelkű buzgóságod a' legszentebb kötelesség, a' Haza'

szeretete mellett, még nagyobb lobogásba hozta ennek tűzét tiszta érzésű mellyemben, melly szép tűz bennem eddig is eleven hévvel lángolt, 's mind addig, míg éltem világa ki nem aluszik, elolthatatlanul lángolni fog. Ugyan csak a' honnyi szeretetnek ezen hathatós tüze birt engemet arra, hogy a' Muzsáknak, 's az ezekkel eggyesülve lenni szokott Kegyszűzeknek hív tisztelőji közzé állván, az ő kiválasztott kedveltjeiknek, kiknek bájkörökben Te is ragyogsz, fényes nyomdokin elindúljak. — Ah! de alig léptem-fel azon pályára, melly a' dicsőség' templomához vezet, már is érzeni kezdém, melly kevéssé vagyok képes magam erejével mind azon akadályokon, mellyekkel megvívnom kelletik, győzedelmet venni. *Kazinczy* a' köz tiszteletnek ezen bálványa volt az első, kihez segédért folyamodtam, 's ezen nagy szívű, 's még nagyobb fényű Hazafi nem csak kegyesen meghallgatta kérésemet, hanem e' mellett — kevély dicsekedéssel jelentem azt — szíves barátságára is méltatott. Ezután Tisztelendő *Virág Benedek* Urhoz repült erőtlen szárnyain Múzsám, nem azért, hogy az ő feles nagy érdemeit elénekelje, mert arra nagyobb tehetség kívántatik, mint a' minővel ő megáldva vagyon: hanem azért, hogy malasztját megnyervén benne tehetős gyámolát, 's elősegéllőjét fellehesse. — A' tisztelt Férjfiú, maga sok foglalatosságoktól megkörnyezve lévén, Veled cserélte-fel személyjét, 's Tégedet választta eszközül az én nagy czéломnak elérésére. Én rendkívül örvendek választásán, mert bátorlakodom felőled azt reményleni, hogy kiben eddig Pédányomat tiszteltem, ezután bölcs Vezéremet, 's hív Védangyalomat tisztelhetem. — Ne tagadd-meg tőlem szívességedet, mellyben én különös szerencsémek helyhezem, 's bizonyos lehetsz benne, hogy nem maradok hálátlan ezen kegyed iránt. Élj szerencsésen dicső Tagja szeretett Nemzetemnek! én valamint most vagyok, úgy ezután sem szűnök-meg lenni,

A' Te

alázatos tisztelő

Primóczy Szentmiklóssy Aloyz.

Pesten jelentsd tiszteletemet mind azoknak, kiket egy igaz szívű Hazafi tisztelni köteleztetik, de leginkább *Virág*, *Szemere*, 's *Vitkovics* barátainak, ezen szép *Lelkeknek*, szeretetébe ajánlj.

* * *

A 2. számú levél megértéséhez tudnunk kell, hogy *Szentmiklóssy* 1814-ben elvégezvén a jogot, patvariára rokonához *Szentmiklóssy József* gömöri főjegyzőhöz ment. Horvátnak az itt szóban forgó munkája a *Schwartner* ellen 1815-ben kiadott *Nagy Lajos és Hunyady Mátyás... védelmeztetések a nemzeti nyelv ügyében* cz. röpirat. A levélhez csatolva vannak *Szentmiklóssy* következő prózai meséi: *Herkules*, *A sas és a holló*, *A fecske és az ölyv*, *A holló, az oroszlán és a rigó*, *Hannibal*, *A kopó és az agár*, *A szilvafa*, *Psyche*, *A kis méh*, *A pillangó és a hangya*, *A rózsza*, *Plato és Diogenes*, *A fülmile és a kanári*, *A méh és a légy*, *A mivész és az ifjú*, *A légy és a pillangó*, és a következő versei: *Eggy fiatal barátnémhoz*, *A pillangóhoz*.

2.

Bán-Révén Május' 2-dikán 1815.

Nagy tekintetű Titoknok Ur, tisztelt Barátom!

Nagy gyönyörűséggel adom értésére a' Secretárius Urnak, hogy első Lajos', 's Hunyady Mátyás' nagy Királyaink védelmére irt, 's köz jóváhagyást, 's dicséretet méltán nyert becses Munkája Székes-Fejér Vármegye Közönségétől Gömör Kis-Honttal törvényesen egyesült Vármegye Rendeinek megküldetvén kifakadó örömmel, 's hangos »éljen!« kiáltással fogadtatott légyen. Én tanúja valék ezen scénnak 's gyönyörtől részegült szemekkel látám, mint szállotta-meg a' nemzeti buzgalom lelke az igaz Hazafiakat. Ezen tapasztalásom meggyőzött arról, hogy Hazánkfiaink méltatlanul vádoltatnak hidegséggel Literatúránk iránt. Sőt inkább Literátorinkat lehetne vádolni, hogy többnyire oly munkákat bocsátanak közre, mellyek a' Nemzet' figyelmét meg nem érdemlik. — Óhajtanám, hogy a' Secretarius Ur jeles példája sok követőkre találna, 's érdemekkel szerzett dicsősége sokakat nemes vetélkedésre gyúllasztana.

Méltóztassék a' Secretárius Ur tőlem a' tiszteletnek azon adóját elfogadni, mellyel a' Secretarius Urnak minden igaz Hazafi tartozik. Ajánlom magamat nagy becsű kegyeibe, 's Virág, Helmeczi, 's Vitkovics Urakat barátságosan tisztelvén állandóul maradok

A' Nagy tekintetű Titoknok Urnak alázatos szolgája, s barátja

Szentmiklóssy Alajos.

Ide zárom néhány Meséimet óhajtván azok felett teendő egyenes ítéletét megérteni. Méltóztassék azokat Vitkovics Urral is látatni, 's őt nevében aziránt barátságosan megkeresni, hogy kézírásban lévő Meséjait velem közleni ne terheltecsék. Ha válasszal megtisztelni szándékozik azt Rosnyón, 's Tornallyán által kelletik Bán-Révére utasítani.

II. Levél Helmeczy Mihályhoz.

1813 folyamán úgy látszik Helmeczyt is felkereste soraival Szentmiklóssy. Az itt közölt levél semmi esetre sem első levél. 1814 júl. 28-án egy verses levelet intéz Helmeczyhez, melyet majd versei közt adunk ki. E levelekkel együtt őriztetik a M. Tud. Akadémiában (Magy. Ir. 4° 119. sz.) Szentmiklóssy *A rózsza, A szilvafa, A holló, az oroszlán és a rigó, Herkules, Psyche, A mivész és az ifjú* és *A kigyó* cz. prózai meséinek kézírata is.

Egerben Febr. 12. 1814.

Igen kedves Barátom!

Válaszod a' legnagyobb gyönyörrel töltött el, mert legszebb kívánatimnak egyikét koronázá-meg. Eddig a' tisztelet kötelékei fűzének hozzád, most már ezeken kívül a' barátságának arany lánczai kötnek-

öszve Véled. Melly nagy szerencse ez reám nézve! érzem én ezen szerencsének egész becsét, mert érdemeid előttem nem ismeretlenek. Noha nem hízelkedhetem azzal magamnak, hogy ezen barátság a' Te részedről szint' úgy, mint az enyémről tiszteleten épült, még is meg vagyok győződve a'nak állhatatossága felől: mi mindketten azon egy cél felé sietünk, egy lélek élteti mind kettőnk igyekezetét, mind kettőnk szíve csak a' köz virágzatért ver; lehetetlen tehát nekünk nem szeretnünk egymást, lehetetlen sympathizáló lelkeinknek öszve nem forniok. Minthogy pedig Te a' dicsőség' pályáján, mellynek futásához én csak imént kezdék, már messze haladtál, reményilem, nem fogod nyomdokidat követő ifjú barátodtól a' segédet megtagadni, ha ez a' nélkül szűkölködnék, ha a' gyakor küzdebsben elcsüggedni találna.

Meg akarom kimélni azon becses üdőt, melyet Te nyelvünk' ügyének szentelsz, ugyan azért bézárom leveletem. Élj szerencsésen kedves Barátom! 's ne zárj-ki soha szivességdből, miként én soha lenni meg nem szűnöm

A' Te

tisztelő hiv barátod

Szent-Miklóssy.

A' *Lény* sokkal helyesebb szó, mint *Löny*. (Baróthi) Az Elementumot *Alk*-nak is mondhatjuk. Mit gondolsz a' *Leh* nem meríti e ki jobban a' deák *Spiritus* értelmét, mint *Szellet* (Báthori) *Nemtest* (Horvát Ádám) *Lölk* (Fejér) *Ihlemény* (Ruszek) *Szesz* (Varga) 's több mások? — Felvehető szók ezek is: *Elmekép* (Ideal) *Képszér* (Gruppe) *Képszerezni*, *képszerező*, *Képszerezhető* 's a' t. *Fényárny* (Clair-Obscur, Helldunkel) *Gúnyél* (Sarcasmus) *Furaft* (Harlekin) *Életmag* (Pollen) *Képtár* (Bildergallerie) *Többszerűség* (Mannígfaligkeit) *Ellentétel* (Contrast).

A borítékon:

Egerből.

Az Urnak

Tudós Helmeczi Mihály Urnak a' szép Mesterségek', 's Bölcselkedés' Koszorúsának, harmadik esztendőbeli Törvénytanúnónak

Pesten.

III. Levelek Szemere Pálhoz.

Kazinczy Szentmiklóssyt mindenképen támogatta írói törekvéseiben. Nemcsak maga levelezett vele, hanem ügyesen levelezésbe hozta más írókkal is. Így létesített levelezést Szentmiklóssy és Szemere Pál között. A mint valamennyi Szentmiklóssyhoz intézett levél elkallódott, úgy elvesztek Szemere levelei is, de a Szentmiklóssyét legalább részben megőrizte a Ráday-Könyvtár *Szemere-Tára*.

Az 1. számú levélben érintett pesti tartózkodás csak 1815 végén következett be.

1.

Szemerei Szemere Pálnak tiszteletét, idveztelét Primóczi Szent-Miklószy Aloyz.

A' nagy fényű Kazinczy — ezen Epochánk' díszére született szép Lélek, ki Hazánkban első nyitá-meg a' jó ízlés' templomának századokig zárva volt ajtaját — felgyúllasztván ifjú gerjedékeny szívemet a' Gráziák' lángoló szeretetére, ez által nem csak forróbb hála érzelmekkel tölté-el maga iránt mellyemet, hanem egyszer'smind határtalan tisztelőjévé tön mindazoknak, kik im' e' kies Istennéknek bővebb malasztjában részesek. Ezen dicső Választottaknak egyike lévén Kedves Uram Bátyám — illy bizodalmas hanggal élek, mert meleg érzésem ellenzi a' hideg czímadást — már régolta égek ebbéli tiszteletemről bizonyosá tennem Kedves Uram Bátyámat, 's semmi nagyobb gyönyörrel nem tölthetett-el, mint azon édes remény, hogy oskolai pályámnak bérekesztése után Pesten — ezen jövődöbéli magyar Athénában — szerencsém leend Kedves Uram Bátyámnak nagybecsű ismértségébe juthatnom, 's szép lelkét közelebből ismérhetnem, csodálhatnom. A' nagykegyű Kazinczy, ki mindenben segédemre vagyok, előre béajánlott édes Uram Bátyámnak szeretetébe, 's hogy kegyét nekem annál bizonyosabban megnyerhesse, ösztönözött utólsó levelében, hogy írnék Kedves Uram Bátyámnak, 's küldeném-meg Nékie a' levelet, mellyet maga általadni kíván. A' legnagyobb örömmel, 's készséggel teljesítem én ezt, 's imhol kiömlöve láthatja Kedves Uram Bátyám szívemet, mellyet vajha szeretetére is méltóvá lenne!

Édes Uram Bátyám rövid üdö mulva menyegzői ünnepét fogja tartani, Catull' lelkével kívánnám én ez iránt kijelenteni örömemet, de a környüállások előttem egészen ismételtenek; külömben is az alkalomra készült Versezeteknek barátja nem vagyok, 's a' Vida Lászlóhoz írt Poema szokatlan tünemény. Ha Kedves Uram Bátyám azon mértékben fogja bírní Hymennek, 's a' Páphoszi Gyermekek malasztját, a' mellyben a' Helikon' Istenéét bírja, úgy bizonynal a' legboldogabb halandó leend, ki valaha élt Khrónosz' aranykorának elenyészte után, 's ez az, a' mit én forró szívvel Kedves Uram Bátyámnak kívánok.

Éljen boldogúl, 's mindenkor virágzó egészségben Kedves Uram Bátyám! 's méltóztassek minél előbb megkoronázni szép reményemet, melly nekem annyi kényt, 's gyönyörűséget ígér. Egerben Pünköszt' hava' 5-kén 1814.

(IV. kötet. 813—816. lapszám.)

2.

Pest Junius' 8-kán 1816.

Kedves Barátom!

Szonettjeidet több ízben olvastam-által a legnagyobb figyelemmel, 's nem kisebb gyönyörűséggel. Mind kettején annyi édes ömle-el, hogy még mindég határozatlan vagyok, mellyikét tartsam szebbnek. Himfyben Kisfaludy' lelke a' Tiéddel a' legszebb harmoniában ölelkezik.

A' boldog párt a' legforróbb érzés egyesülve a' legelevenebb festéssel, 's a' legtökéletesebb versificatio ajánlják. Ebben a' quadrainek, amabban a' terzetek tetszenek inkább. Azonban némelly változtatásokat nem ártana tenned. A' boldog pár' 2-ik négyesében az utolsó sort ki kell törölnöd, mert *múlatni egymás' ölében* csak szerelmes enyelgést fest, nem két elragadtatott szívnek egyé olvadását; a' második hármásban pedig a' *hétet* jó léssen *hőre* változtatnod a' szebb hangzat kedvéért. Himfy első sora még könnyebb gördületet nyerne, ha *hullám* helyett *habok*-at tennél. A' 3-dik vers 4-dik trochaico-spondaicus lábával sem vagyok megelégedve, 's szeretném, ha vagy jambusszal, vagy legalább igazi spondeusszal cseréltetnék fel. Az első terzetben e' helyett: 's *ég*, 's *föld!* jó léssen rövidebben így tenned: 's *égek!* mind a' modulatio, mind a' 's kétszeri kellemetlen elsőfordúltának kikerülése végett; úgy szinte a' 2-dik hármás' utolsó rendjében a' *hív* helyett jó léssen *hű*-t választanod a' monotonia' eltávoztatásának tekintetéből. — Ezen futólag tett észrevéteim mennyire felelnek-meg várakozásodnak, 's milly ítélettel vagy közlött verseim felől égek minél előbb megtudni tőled. Addig is élj boldogúl! 's engedd azon mértékben bírom szeretetedet, melyben Te az enyémet bírod

Maradok változhatatlanúl

tisztelő hiv barátod
Szent-Miklóssy Aloyz.

(VI. k. 403—10. 1.)

* * *

E 2. számú levélhez egy kis vers-gyűjtemény van csatolva *Helikoni Zsengék* címen. A gyűjtemény a következő versekből áll: *A szép alvó, Az én Tempém, A pillangóhoz, Az elkésett Ámor, Lollíhoz, Erószhoz, A reményhez, Laurához, A borostyánág.*

A 3. számú levélhez csatolt szonett *Az irigy Érosz.*

3.

Erdő-Tarcsán September 26 kán 1817.

Kedves Barátom.

Ezekben a' napokban egy új Szonettet szerzvéen, meg nem állhatom, hogy azt Veled ne közöljem. Vedd szoros vizsgálat alá, add tudnom egyenes [itéletedet, 's egyszersmind mond-ki szabadon, ha lehet e vallyon ezen a' pályán koszorút reméllenem? Mert nem akarnám siker nélkül pazarolni erőmet. Hát Te miben töltöd idődet? Élsz e a' Camoenáknak is? Vagy még mindég egészen a' szerelem tart kötve? Óh, ennek rózsákkal elhintett ölében valóban nagyobb gyönyörűség lehet heverni, mint Procrustes' ágyában! Azonban néha mégsem fogna ártani magadat ezen kínzó fekvre vetned, hogy rajta elgyötörtetvén, annál elevenebben érezhetnéd ama' kényes heverésnek édességeit. De nem játszom Veled. A' Haza int, hogy neki is élj! 'S bizonyára a' Gratziák neheztelni kezdenek Hitvesedre, hogy őket csak Benne imádod. Ha valaha szerencsém leend Őt tisztelnem, most ismeretlenül kezét csókolom, kéрни

fogom, hogy boldog érzéseidet énekeltesse-el Veled. Így nem fogná mondhatni, hogy nem élsz Neki, mert lelked megdicsőítésének volna szentelve.

Ha túl esem bajaimon, azonnal ölelésekre leszek. De elébb még Gömör Vgyébe kell mennem, hol ezidén okvetetlenül Tisztválasztó szék fog tartatni. Élj szerencsésen! 'S szeresd
 tisztelő hív barátodat
 Sz. Miklóssy Aloyzt.

(VII. kötet 1817. XL. lapszám.)

* * *

A 4. számú levél megértéséhez meg kell említenünk, hogy a keszthelyi helikoni ünnepélyen fát ültettek Kazinczy tiszteletére. A levél többi része arra a kis nyelvújítási vitára vonatkozik, melyet Szentmiklóssy *Észrevételek némelly új szók felől cz.* cikke (Tud. Gyűjt. 1818. III. 78—82. l.) keltett. Fejér György a *mag* és a *szerény* szavak magyarázatait megkérdőjelezte, a mit Kazinczy is, Szentmiklóssy is nagy sérelemnek vett. A mit itt Szentmiklóssy említ a két szó védelmére, az belekerült Fejérnek és az őt kigunyoló Kisfaludy Sándornak adott válaszába. (Tud. Gyűjt. 1819. I. 94—96. l.)

4.

Erdő-Tarcsán Aprii' 11 kén 818.

Szeretett Barátom!

Kazinczy kért, hogy az ide zárt Levelet Veled közleném. A' keszthelyi megtiszteltetés váratlanul lépé-meg. 'S nem csak csudálkodásra, hanem öröme is ragadta. Sajnálja, hogy a' Tud. Gyűjt. Redactiója velem olly igazságtalanul bánt; de én erre előre el valék készülve, 's valamint senkinek magasztalásai el nem szédíthetnek, úgy senkinek gáncsain fel nem akadok. Minek utána Kazinczy nem tagadta, hogy *mag* ezt jelenti Hóhe, meg nem foghatom, miként nevezheti botlásnak ezen állításomat, hogy *maga* eredetikepen ezt jelenti *sua altitudo*? Ohajtanám megtudni a' Te véleményedet is; de kikötöm, hogy semmit mások' tekintetén ne építs, hanem egyedül győző okokon. Révainak nem minden állítása igaz, sok csak hypothesis. A' Szerre nézve nem tagadom, hogy mást is jelent, de jelent modust is. És ugyan 1) jelent rendet, innen eleinte Árpád' idejében azon helyet, hol hazánk polgári alkotmánya, 's törvényei megallapítottak, Szernek nevezték. »Et locum illum, ubi haec omnia fuerunt ordinata, Hungari secundum suum idioma nominaverunt Scerii, eo, quod ibi ordinatum fuit totum negotium Regni.« Anonym. Belae Reg. Not. Cap. 40. 2.) Jelent *Seriest*, innen Szerbe jönni, in seriem venire. 3.) Eszközt, innen szerszám, műszer. 4.) Azt a' mit a' német Dingnek nevez, p. o. miféle szer ez? Was ist das für ein Ding? De végre jelenti ezt is mód, a' mint Kazinczy leveléből is kitetszik. Én csak azt adom még hozzá, hogyha a Tudós Redactor consequent akar maradni, ezen utóljárával *szerint* nem léssen többé szabad élnie, hanem azt ezzel kell felcserélnie *módként*. (!!) 'S ezen kifejezés alkalmasint ollyan kedves leend a' Grátziáknak, mint a' *lölk*. (!!) Most már ítélj

meg Barátom! ha az én Észrevéteim érdemlének e feddést, vagy a Redactor' glossáji?

Örömmel értettem-meg kedves Barátom, hogy a legközelebb tartott Tisztválasztás' alkalmával Valóságos Al-Ügyvédnek választattál. Ohajtom, hogy a' polgári pályán szint' olyan fényes előmenetelt tehess, millyet a literatorin tevé. Így legkésőbb Onokáid is kérkedve fogják nevedet említeni. Élj szerencsésen! Hitvesed' kezét tisztelettel csókolom.

Ölellek!

hív barát[od]

Sz. Miklóssy Aloyz.

U. I. Egy hónap óta hidegjelésben szenvedvén, nem úgy hamar felelhetek Kazinczynak, ha Te azalatt neki írni találsz, tiszteld nevemmel, 's add értésére: hogy én 1793 dik eszt. Október 12 kén levék a' világra, 's Aloyz, Maximilian, László neveket nyertem a' Kereszttségben, melly Méhi nevezetű Gömör Vgyei Helységben ment véghez.

Külső cím: Tekintetes Szemerei Szemere Pál Úrnak. Ns Pest, Pilis, és Solt törv. egyes. Vgyék' Al-Ügyvédjének, 's Tábla bírójának Kerepesen által

(Pecsét.)

Péczellen.

(VIII. köt. V. lapszám.)

* * *

Az 5. számú levélben említett szonett Szemere *Himfyje*, Majláth készülő munkája meg az 1825-ben megjelent *Magyarische Gedichte*, melyet Kazinczyék nagyon felkaroltak. Többi közt nagy levelezés folyt a Szentmiklóssyból fordítandó versek ügyében is (*Kazinczy Ferencz levelezése* XVII. 216, 223, 224, 252, 258); Majláth könyve valóban hozta Szentmiklóssy 12 versének fordítását.

5.

Erdő-Tarcsán Dec. 6-dikán 1820.

Kedves Barátom!

Kazinczy Ferencz kér, hogy közleném vele azon Sonetedet, mellyet Gróf Mailáth németre fordítva, így kezd: Wie das Reh das schnelle etc. nem bírván ezen költeményedet, mind azért, hogy tisztelt Barátunk kérését betölthessem, mind pedig azért, hogy önnön felingerlett vágyamat is kielégíthessem, kérek, ne sajnáld azt az első postával nekem megküldeni. Nevelnéd örömeimet, ha több darabokat is küldenél még nem ismert verseid közül; mert miolta a' beközelgető tél erdeink ének-lőjit elnémította, Parnassz' Philomélájának édesebb zengzeteiben még sokkal nagyobb gyönyörűségemet lelem, 's hogy Te ezeknek egyike vagy, semmi kétséget sem szenved. Élj szerencsésen, 's szeress! hív barátod

Sz. Miklóssy Aloyz.

Külső cím: Tekintetes Szemere Pál Úrnak T. N. Pest, Pilis, 's Solth t. e. Vgyék Al-Ügyvédjének, Kedves Barátomnak

Kerepesen által

(Pecsét.)

Péczellen.

(VIII. köt. XLIV. lapszám.)

6.

Kedves Barátom!

Hazulról távol lévén, csak imént vevém leveledet, 's ez az oka, hogy reá elébb nem válaszolhaték. A jövő hó 8-dik, 's 9-dik napjaiban bizonyosan itthon leendek, 's egyik legszebb kívánságomat fogod betölteni ha látogatásoddal megörvendeztetsz. Tisztelő Epigrammáim közül némellyeknek a' Szép Literatúrai Ajándékba lett felvételét örömmel vevém, 's ohajtanám hogy a többiek is felvétetnének. Az érdemnek tömjént gyűjtani tiszte minden jó lelkű írónak. Ezeknek közre eresztésök után csípős epigrammáimat fogom közleni. Éljen szerencsésen, 's szeress! Erdő-Tarcsán 22-k Marty 821.

hív barátod
Sz. Miklóssy.

Külső cím: Tekintetes Szemerei Szemere Pál Úrnak' T. N. Pesth Vgye Al-Ügyvédjének.

Törölve: Pesten, más írással: Pezel.

(VIII. köt. XLVII. lapszám.)

* * *

A Szépliteratúrai Ajándék (= Koszorú) 1821-i folyama Szentmiklóssynak több »tisztelkedő« epigrammáját hozta magyar írókhoz és nógrádmegyei kiválóságokhoz intézve, de a Nemzeti Múzeum kéziratárának Quart. Hung. 760. sz. kézírata tanúsága szerint nem valamennyi beküldöttet. Hogy Szemere itt ígért látogatása megtörtént-e, nem tudjuk.

Több, Szemeréhez intézett, levele nincsen, de még van a *Szemere-Tárban* egy *Szemere Aurorájának számára 1833. jun. cz.* vers- és mesegyűjteménye. (XIII. k. LVII. sz.) E gyűjteményben *A rózsafához, Minnához, A fénybogár s szúnyog, Kolumbusz, Négy évszak együtt, Ámor fáklyája* cz. versei és *A rózsza, A kecske s a juh, A sas és a holló, A fülmile s tengelicz, A medve s a tigris, A szőlőtő s vinczellér, A darvak* cz. prózai meséi vannak. Szemere ezek közül csak egy mesét adott ki (*Szőlőtő és munkás.* Aurora, 1834, 26. l.), a mi talán megmagyarázza érintkezésük megszűnését.

IV. Levelek Döbrentei Gáborhoz.

1814 májusában jelent meg Erdélyi Múzeum első füzete. E folyóirat bizonyos tekintetben az irodalom vezérévé tette Döbrenteit, s az írók siettek őt leveleikkel és munkáikkal felkeresni, a mint ezt a M. Tud. Akadémiában őrzött hatalmas levélkötete tanúsítja (M. Irod. 4°. 55. sz.). Itt találhatók Szentmiklóssy levelei is.

Az 1. számú levélben említett versek nincsenek meg a levél mellett, de a 2. számú levélből kitűnik, hogy közöttük volt az *Elkészt Ámor* cz. anakreontikon. A többi mellékelt vers valószínűleg az Erdélyi Múzeum 2-ik füzetében közölt lírai darab volt, tehát *A bájós kehely, Chloe' ajaka* és a *Szépemhez esthajnalkor.*

1.

Döbrentei Gábornak
Az Erdélyi Muzeum kiadójának
tiszteletét, idvezletét
Primóczi Szent-Miklós Aloyz.

Nagytiszteletű Hazafi! Szép, 's jeles ígyekezeted, mellyel Literatúránk' csinosodását, 's ezzel együtt a' Haza dicsőségét is előmozdítod, valamint minden igaz Hazafit, úgy engem' is tiszteletedre ragadott. A' Museum' első füzetét gyönyörrel, 's kényre olvadott szívvel olvasám. Szépek annak minden darabjai, 's azon kedvességet lehellik, mellyet Szerzőjökbe a' Kegyek öntöttek. A' kiadás, a' typographiai fogyatkozások mellett is, csinos, 's szorgalmad', 's ügyesség' tanúja. Azokban, a' mik tolladból kifolytak festve láthatja az olvasó kimivelt, 's sok szép ismeretekben gazdag elmédet, 's a' köz virágzatért forróan verő szívedet. Lehetetlen határatlan örömet nem éreznie annak, ki általad annyi szép, nagy 's dicső Lelkek[ne]k bájkörébe bévezettetvén őket elragadtatva csodálhatja, 's gyümölcseiket megízlelvén értelmét, erkölcsi érzését, 's izletét pallérozhatja. Ugyan azért méltán óhajtja minden igaz szívű Hazafi, hogy ezen becses Folyóírás több évekig virágozhassék, 's a' Szépnek, Jónak, 's Hasznosnak ismertetét közöttünk terjeszthesse, gyarapíthassa. Azon légy tehát, hogy a' Nemzet' ezen méltó kívánságát megkoronázhassd, mellyet ha megtéssz, érdemlett (sic) mindaddig élni fog, míg nyelvünk ki nem hal, 's a' Magyar Camoenák bús feledékbe nem jönek.

Tudván azt, hogy Te kedvesen veszed, ha valamely Hazafi elméjének szüleményeit Veled a' végre közli, hogy Te azokból a' Szépet kiválasztván, vele gyűjteményed meggazdagíthassd, bátorodom én is barátimtól ösztönöztetvén Poéziszomnak néhány zsengejét Néked megküldeni. Vizsgáld-meg a' leghidegebb Criticával azokat, 's ha akadsz Szépre közöttök, iktassd-bé Muzéumodba; ha nem: zárrd-ki bizvást Múzsámat azon ragyogó körből, mellynek szép fényét ő béárnyékolná. Én ezért nem csak meg nem neheztelek reád; sőt áldani foglak, szivesség' jeléül vévén azt, hogy midőn nevemnek dicsőséget nem szerezhetsz, azt legalább a' homálytól megőrzeni kívánod.

Ha pedig olly szerencsés leendek, hogy Költeményeimnek valamelyike tetszésedet, 's helybehagyásodat megnyerheti, kész örömmel fogok Néked máskor is ígyekeztem gyümölcseivel kedveskedni, hogy mind Tégedet mély tiszteletemről bizonyosabbá tegyelek; mind magamat kegyedre, 's barátságodra méltóvá tehessem.

Élj szerencsésen dicső Hazafi! 's nyerrj az egetől a' felvált szép tehernek viseléséhez erőt, kedvet, 's virágzó egészséget. Kiki örvendeni fog ha felesedő érdemeiddel dicsőségedet is nevedetni láthatja. Egerben Június 6-dikán 1814.

Hogy engemet közelebről ismerhess, illőnek állítom megjelteni, hogy én másod évbéli Törvénytanuló vagyok, 's Primóczi Szent-Miklós László Csá. Kir. Tanácsnok[na]k köszönöm létemet.

2.

Bán-Révén Junius 5-kén 815.

Kedves Barátom!

Csak imént kaptam-meg Musaeumod 2-dik füzetjét, melynek olvasása a' legédesebb gyönyörrel éltete. Nagy vala örömem, midőn tavaly Levelem által barátságodat megnyernem szerencsém adatott, 's most egész az elragadtatásig nevedett Camoenámat a' Nemzet' Nézőszinén zengő ajakkal karodon megjeleni szemlélvén. Fogadd-el forró hálámat, 's köszönetemet ezen kegyedért, 's higyd, hogy soha meg nem szünök, téged azon mértékben tisztelni, melyben tőled szerettetni kívánok.

A' múlt évben Veled közölt Verseim felől tett egyenes ítéletteddel igen meg valék elégedve. Maga a' jó íz Génusza gyűjtá-meg a' Critica' fáklyáját előtted, midőn az elkésett Ámort recenseálad. Tanácsodat mindenekben követém, a' *leh* szónak meghagyásán kívül. Miért kellene ezen gyönyörű szót nyelvünkől kitudnunk, mely a' Spiritus' ideáját leg-hívebben festi? Az új szók közül ítéletem szerint mind fel kell azokat vennünk, melyeket a' nyelvnek természete nem ellenzvé, annak ideálja megkíván. A' leh éppen oly jó szó, mint a' kedv, lég, tűz 's a' t. melyekkel analógiát tart. Lehetetlen itt hallgatással elmellőznöm, hogy Musaeumod' 2-dik füzetjében két szóban nevezetesen a' *Művszer* 's *bát-ritom* szavakban megbotránkozám. Az első hibás szó, mert a' Mív a' hív, nyív, hív szavaknak lévén analoguma, valamint hibásan mondatnék szív, nyúv, hűv, szű, nyú, hú helyett: úgy műv is hibásan mondatik mű helyett. A' másik irtóztató rút csonka szó, mely a' fület rettetesen korholja.

A' magam versein kívül közlöm veled Gyűjteményed gazdagítására Berzsenyi Dánielnek is néhány verszeteit. Báró Wesselényi Miklós' képét azon nap írta, melyben tőle elvált. Megküldé azonnal nekem, 's nagy örömemre jelenté, hogy az ifjú Báró, 's széplelkű Utitársai engem is meg fogtak volna tisztelni becses látogatásokkal, ha lakom hollétét tudták volna. A' milyen megtiszteltetésemet lelém ezen figyelemben, oly igen sajnosan esett, hogy a' szép szándék meg nem koronáztatott. Tiszteld nevemmel az ifjú Bárót, 's mondj néki ezer szépet tőlem. Óhajtom, hogy a' Nagyra-született ifjút az érdem' szárnyain a' dicsőség' templomába minél előbb beropúlni láthassuk.

Élj szerencsésen! Ajánlak a' Grátziák' malasztjába, 's öllelek forró szeretettel

tiszteelő hiv barátod

Sz. Miklóssy Aloyz.

Ha irni fogsz a' Levelet Rosnyón, 's Tornallyán által kellekik Bán-Révére utasitanod.

* * *

A 2. számú levélben említett Berzsenyi-versek hiányoznak, de csatolva vannak hozzá Szentmiklóssy következő versei: *A kesergő Thyrsis*, *Egy fiatal barátnémhoz*, *Eroszhoz*.

A 3. számú levélben *A rózsza* cz. meséjét magyarázza. (L. Erd. Múz. V. 116. 1. és *Mesék* 1840, 38. 1.)

3.

Erdő-Tarcsán Novem. 2. 1815.

Kedves Barátom!

Hogy Meséimmal kedvedet töltenem szerencsém vala igen örvendek. Tetszésedet, 's jóváhagyásodat dicsőségemnek tartom. Igazad vagyom, hogy Lesszinget választám példányúl. Érzem, milly messze maradtam-el az utólérhetetlentől; de elég, ha hollószárnyakon nem követém sasrepületét.

A' rózsára tett megjegyzésed igen szép, de el nem fogadható. Azt kívánod hogy a' szemérmes leány symbolja mosolyogjon benne. Igen! de millyen szemérmes leánynak? Ollyannak e, a' ki magát csak gyengén érzi megsértve, vagy ollyannak, a' ki magát igen igen megsértve érzi? A' melly ifjú gyarlóságból inkább, mint feslettségből vét egy tiszta érzésű leánykának delicatessze ellen, az ennek feddő nemes lelke által igenis visszapiritathatik de azon szilaj különcz, a' ki búja lánggal égvén az ártatlan angyaltól legfőbb kincsét, vagy a' mesélő Múzsza szavaival: bájjövét (az az szűzessége övét) szentségtelen kezekkel letépni törekszik, az ilyen mondom kimélő fenyítéssel nem, csak szúró tövisekkel rettentethetik-el. Hogy továbbá a' Faun olly igazságtalanul sértő kifejezésekre fakad a' rózsza ellen, azt az ő hirtelen bosszúságának, 's characterének kell tulajdonítani. Ő úgy gondolkozik, mint közönségesen a' mai világ fiai gondolkozni szoktak. Ezek is a' szemérem' hajnali színét az epedő vágy' lángolásának nézik. Ingereltetve ez által mohón kapnak a' kedvelt tárgy után, 's nem boldogulván szándékjokban coquetterienek nevezik a' legfelsőbb, 's tiszteletre legméltóbb asszonyi rényt, mellyről ritkasága miatt talán ideajok sincs.

Az utolsó Mesében ezen szükségesekeknek tetsző változtatásokat tevém: ... Csak egy ifjú szemlélé megindulás nélkül a' közönségesen csudált, de a legfelsőbb széptől, mellyet tárgyaz vala, még igen mesze elütő képet ... Lopd ki az előttem ragyogó ideált phantasiámból ...

Hogy e' szóval *fent* mint mással érthetővel élek, arra a' közönséges szokást követő analogia szabadita fel. Ha nincs hibásan mondva: »fentszóval beszélj!« nincsenek ezek sem: *fent* szépség, *fentebb* tárgy, *fentebb-nemű* szépség 's a' t. Ennél fogva szinte kétleni is lehet, ha a' *fent* valóban adverbium e, vagy inkább adjectivum, mellynek *fenten*, vagy megrövidítve: *fenn*, az adverbiuma?

Imhol ismét néhány ujonnan szerzett mesék, mellyeken a' mostani század' génuszának bélyege szemlélhető.

(Itt következnek a következő mesék: *A légy, a pók s fecske, A róka és a meg nem elégedettek, Az őz és a vadkan, Hannibal.*)

Add tudnom, ha valami még jobbítani való lenne. Mennyire tudtam használni első Leveledben adott helyes intéseidet más alkalommal közlendő verseimből világosan által fogod láthatni. Az Idyllek' költésében úgy látszik nem igen szerencsés vagyok nem mindenkor tudván fátyol alá rejteni a' mesterséget, midőn a' természetet híven követni kívánom.

Élj boldogul ölelt Barátom! ohajtom, hogy Muzeumod állandó virágzatot nyerjen. Maradok, a' ki eddig is voltam

tisztelő hív barátod

Szent Miklószy Aloyz.

* * *

E három levél után következik az 1816 máj. 11-i levél, melyet nem tartunk közlésre érdemesnek. Nehány már elküldött meséjének egyes kifejezéseit igazgatja benne. A levélhez mellékli *A pillangóhoz cz.* versét és *Az elephant és az oroszlán cz.* prózai meséjét.

Nem közöljük a következő 1816 okt. 6-i levelet sem, melyben az Erdélyi Múzeum V. kötetében megjelent verseinek és meséinek sajtóhibáit sorolja fel. A levélhez csatolva van *Az alvó szép cz.* szonettje.

A 4. számú levél P. Thewrewk József a következő epigrammájára vonatkozik. (Erd. Múz. VIII. 41. l.).

Primóczi Szent-Miklószy Aloyzra.

Chariszok' emléjén Nőtt! a' Haza néked örülhet
Szép tavaszod néki értt őszi gyümölcsöket ad.

4.

Erdő-Tarcsán, Szept. 19-kén 1817.

Kedves Barátom!

Ámbátor mindég örömmel szoktam eltelve érzeni magamat, midőn a' Literátori kar egy új jeles Tagot nyer; de kénytelen vagyok megvallani: hogy ez örömem rendkívül való volt a' dicső körbe Ponori Török Józsefet fellépni látván. Tetszett nekem: hogy illy széplelkű Ifjú első felléptével mutatja a Nemzet előtt erántam figyelmét, 's általlátván szándékának szentségét kötelességemnek tartottam, tartozó hálámat neki kijelenteni. E' végből ide zárom neki szóló leveletem, oly barátságos kéressel: hogy mivel tartózkodásának állandó helye előttem tudva nincsen, azt neki megküldeni ne sajnáljad, 's characterének, külsőjének, 's környül állásainak festése által engemet a' szeretetre méltónak közelebbi ismeretségébe vezess. — Vidd-meg tisztelettel teljes idvezletemet Buczy Emilnek is. Ez egy művelt lelkű ember, kit Erdélynek Teutánnad leginkább irigylek.

Élj boldogul! 's légy bizonyos, hogy soha lenni meg nem szűnök

Tisztelő hív barátod

Szent Miklószy Aloyz.

5.

Erdő-Tarcsán Decz. 6-dikán 1817.

Kedves Barátom!

Utolsó leveled szokatlan gyönyörrel tölte-el, mind azért, mivel a' legelevenebb színekkel festi erántam viseltető baráti szeretetedet; mind azért, mivel abból értenem lehetett, hogy az Erdélyiek nem nézik hidegen azon áldozatot, melyet honnjok oltárán a' Bölcsesség, 's Kellem' Istennéjnek nyújtasz. Megtiszteltetésed annál nagyobb örömedre lehet, mennél tökéletesebben meg lehetsz győződve, hogy azt egyedül érdemeidnek köszönheted. Barátid nem kevésbé örülnek annak, mint Te. 'S én kevélykedem, hogy azok körébe tartozni szerencsém vagyon. Erdély Neked valóban sokat köszönhet. Te örökké kitetsző fénnel fogsz ragyogni felvilágosodása' egének csillagkoszorújában. 'S hány szép érzésű ifjú fog gyűlni, 's gyúlt eddig is dicső példád' követésére. De megkimélem szerény érzésedet. Felhevült szívem magától ömle-ki méltó dicséreteidbe.

Museumod IX-dik Füzete minden hozzá értők javallását meg fogja nyerni. A' Halottak Beszélgetése genialis erőt, könnyű szeszt, 's kényes érzésű, szép lelket hágy sejtteni, csak hogy tónja olykor az aljasba csap. Nem az annyira magasztalt Bölöni Farkas Sándor e ezen szerencsés ostorozó, kit Kazinczy tavaly egy igen szép poétai episztolával tisztelte meg? Az okos élet reguláji a' való bölcsesség' titkait oldják. Jeles a' Te értekezésed is a' Criticáról; de az ott nekem gyujtott tömjént kedvetlenséggel fogadtam, minthogy az másnak meghomályosításával történt. Buczy Emilnek jó volna azon intést adnod, hogy a' honny, (helyesebben: honn) Hellász, genie, és tónusz szavakkal ritkábban éljen. Azoknak gyakor előfordúlta stylussát minden kellettől megfosztja, 's előadását untatóvá teszi. Teneked az úgy nevezett didacticus styluszban vagyon legnagyobb erőd, 's ítéletem szerint legalkalmasabb volnál Európa' mivelődése' történeteinek előadására. Ezen pályára hazánkfijai között még eddig senki sem érzé magát meghiva, 's illő volna, hogy azt Te futnád-meg. Az által nem csak magadat, hanem Nemzetedet is megdicsőitenéd.

Változtatásiddal újabb Meséimben meg vagyok elégedve, csak azon eggyel nem, melyet a' Verébben tevé. Az elfacsart ábrázatvonás messze nem meríti ki a' grimasz ideáját, 's azon felül igen darabos oda nem illő kifejezés.

Uj hálára fogsz kötelezni, ha Szonettetemet, 's Epigrammáimat Museumod utolsó Füzetébe felveended. Szent-Miklóssy Victor' emlékének megjelenését leginkább ohajtom. Az nekem nem csak rokonom, hanem barátom is volt. Egy angyal mind szívben mind külsőben. Egyetlen egy fija Sz. Miklóssy Józsefnek Gömör vgye Fő Jegyzőjének. Az anyja, ki nálánál elébb húnyt-el, született Almásy lévén, testvére a' M. Kir. Helytartó-Tanácsnál lévő Consiliariusnak, Almásy Antalnak, a' gyermek nagy szerencséjét fogta volna csinálni a' polgári pályán, 's örökre megdicsőítette volna Nemzetségét. De így virulnak-el legszebb reményeink! Az örök csend' Génusza kedvezés nélkül oltja-el a' legbecesebb élet' fátylóját is. Ueber seine Asche bluehe ein Paradies!

Az elisiók eránt támadott harcban én is vettem részt. Megírtam Kazinczynak, hogy az éneklést akár a' játékszinen, akár a' fortepiáno, vagy guitare mellett nehezítik 's az éneklő' szájában érthetlenséget szűlnek. Kazinczy azt válaszolta, hogy nincs igazam. De nem neheztel ellenkezésemért . . .

* * *

A levél többi része *Az irigy Erosz cz.* szonettjét javítgatja és *Lollihoz cz.* anakreontikáját közli.

Az Erdélyi Múzeum IX. füzete *Halottak Beszélgetése* címen hozott egy Szentkúti Sándor aláírású cikket Döbrentei Gábertól, Buczy *A tragodiáról*, Kazinczy *Az elisióról* értekezett. Szentmiklóssy Kazinczynak is megírta, hogy nem ért vele egyet, a mit ez maga megírt Döbrenteinek is (*Kazinczy Ferencz levelezése* XV. 534.).

Ugyane füzetben Döbrentei *A kritikáról* írt cikkében ezt írja: »Melly különbség van a mese-fordító Pesti Gábor és Péczeli József nyelve között s mennyivel tisztább és kedvesebben zengő ismét a mese-költő Szent-Miklóssy Aloyz kifejezése Péczeliénél.« (Erd. Múz. IX. 166. 1.) Ezt a »tömjént« fogadja kedvetlenül Szentmiklóssy.

Az Erdélyi Múzeum e füzete 20 meséjét hozta Szentmiklóssynak, de a X. füzet semmit sem hozott tőle, így nem tudjuk, mily szonettet és mily epigrammákat emleget e levél. Szentmiklóssy Viktor a költő volt principalisának a fia volt. Az emlékére írt epigramm eddig nyomtatásban nem jelent meg, de megvan a Nemzeti Múzeum kéziratára Quart Hung. 760. számú kéziratában.

A következő 6. számú levél után nem találunk több Szentmiklóssytól származó levelet a gyűjteményben. Szentmiklóssy és Döbrentei barátsága azonban nem szakadt meg, a mit a legjobban az mutat, hogy Szentmiklóssy meséinek 1840-ben kiadott gyűjteményét Döbrenteinek ajánlotta.

6.

Balassa-Gyarmath Nov. 14-kén 825.

Kedves Barátom!

Örömmel adom értésedre: hogy T. N. Neograd Vgyének a' mai Köz Gyűlésben egybegyűlt Rendei figyelembe vévén a' köz felvilágosodás' 's Nemzeti Literatura' viráztatja' előmenetelesítésében hozott jeles érde-
meidet, Losonczy Gyürky Pál Első Al-Ispán Urnak előadásán Megyebeli Táblabíróvá leendő kineveztetésed végett Nagy Mélt. Fő Kormányzónk Korompai Gróf Brunsvik József Ország Birája Ó Exjának azon tekintetnél fogva is, mivel épen ezen kerületben Ó Felsege által Tartománybeli Biztosul rendeltettél, ajánló Felirást tenni kegyesen elhatározták légyen. Büszke lévén barátságodra osztozom megtiszteltetésed' örömeiben, 's hitesd-el magaddal, hogy valamint dicsőséged' nevedését senki nálamnál forróbban nem ohajtja, úgy szerencséd' mindennemű változásaiban senki szívesebb részt nem vészen.

Élj boldogúl! Ölel

hiv barátod
Szent Miklóssy Aloyz.

V. Levelek Berzsenyi Dánielhez.

Berzsenyi Dániellel is Kazinczy hozta levelezésbe Szentmiklóssyt (*Kazinczy Ferencz levelezése* XII. 209.). Szentmiklóssy 1814 máj. 10-én egy kéziratban maradt ódával kereste fel Berzsenyit, mire Berzsenyi egy levélben köszönte meg Szentmiklóssy versét. Erre a levélre válaszol az 1. számú levéllel Szentmiklóssy. A Berzsenyihez intézett levelek a M. Tud. Akadémiában őriztetnek (M. Irod. 4°. 120. sz.).

Mind az 1., mind a 2. és 3. számú levélben említi Szentmiklóssy, hogy verseket küld bírálatra Berzsenyinek. Szentmiklóssynak Berzsenyihez intézett levelei között két kisebb versgyűjtemény maradt ránk. Az idegen kézzel a)-val jegyzett kézirat *Myrtill, Chloe, Egy elhervadt coquettehez, Az igazságtalan bosszúállás* és *A két barát*, a b)-vel jegyzett *A kesergő Thyrsis, Az elkésett Amor, és Lollíhoz* cz. verseit tartalmazza. Hogy melyik gyűjtemény, melyik levélhez volt csatolva, nem határozható meg.

1.

Tekintetes Táblabíró Ur, nagyra becsülendő Uram!

Nem vagyok képes festeni, melly gyönyörrel, 's milly elragadtással olvastam légyen nagybecsű levelét. Érzem én, mélyen érzem egész becsét azon szerencsének, mellyre a' Tekintetes Táblabíró Ur méltat, midőn irigyletet érdemlő barátságát birnom engedi, 's örülök hogy legszébb kívánatimnak egyikét megkoronázva láthatom. Ha a' nagyfényű Kazinczy, ki legelőször ismérteté-meg velem azon rózsasüvegny, melly a' Grátziák' templomához vezet, nem bátorított, 's nem ösztönözött volna, hogy igyekezném levél által a' Tekintetes Urnak hajlandóságát megnyerni; én ezt magamtól merni nehezen fogtam volna, 's így Neki kell leginkább köszönnöm mind azon gyönyörűséget, mellyet a' Tekintetes Urnak kegye velem éreztet, 's ha nem hizelkedem magamnak? ezután is éreztetni fog.

Int a' Tekintetes Táblabíró Ur, hogy Mesteremnek Horátzot választanám. Jól ismérem ugyan én ezen Nagy Lelket, 's pirúlnom kellene, ha kevésbé ismerném, de mindeddig példányúl venni nem merésztem. Magos fellengzetét most még csak csodálni tudom, 's ha olykor követni akar-nám is cupidum vires deficiunt (egy szó helye kiszakadt) talán olly üdő, mellyben a' kívánt erő nélkül szűkölködni nem fogok, 's ekkor tapasztalni fogja a' Tekintetes Ur, hogy bölcs intése foganatlan nem volt.

A' Bonyhai Grotta nagy kényvel töltött-el, szint azon édességgel bir az, mellyet a' Tekintetes Urnak többi darabjai lehellenek. Ohajtanám minél előbb nyomtatva látni, 's ez okból közleni fogom azt Döbrenteivel, ki levelében ígéré, hogy rövid üdő alatt látogatásomra leend, 's kérni fogom Ötet, hogy Muzeumának valamelyik fűzetében azzal fényt látatna. Reméllem ezt a' Tekintetes Ur ellenezni nem fogja, mert nem kívánja megfosztani a' Publicumot azon gyönyörűségtől, mellyet annak olvasásakor bizonyosan érezni fog.

Ide zárom néhány költeményeimet, hogy megítélhesse a' Tekintetes Ur, ha jól indúltam e el a' pályán? 's lehessen e a' jó szándéknál egyebet várni tőlem? óh vajha képes volnék én is egykoron igyekezéssel nevelni viruló nyelvünk' dicsőségét, mely örök monumentumainak egyykét a' Tekintetes Urnak köszöni.

Éljen kívánt egészségben kedves Táblabíró Ur! 's el fogadván forró hálámat, 's köszönetemet azon kegyeért, hogy Barátjai közzé fogadni méltóztatott, engedje ezen leveletem azon Epigrammával bészárnom, melyet csak imént tiszteletére írek:

A' mikoron születél, örömmünnepet ülttek az Áon'
Szűzei, 's a' kecsadó isteni Cháriszok is;
Bölcsődhez vígan szállt aetheri szárnyakon a' Szép'
Tisztelt Génusza, 's csókjait adta reád.

Maradok határtalan tisztelettel A' Tekintetes Táblabíró Urnak

Egerben Július 7-kén 1814.

alázatos szolgája

Sz. Miklóssy Aloyz.

2.

Erdő-Tartsán Sept. 9. 1814.

Tekintetes Táblabíró Ur, nagy tiszteletű Barátom!

Már elvégzém tanulói pályámat, 's most az Atyám' mezei jószágán, egy igen kies romános vidéken, holott ezen leveletem írom, vagyontartózkodásom, 's itt fogok néhány havakat eltölteni. A' nyugalom' enyhe igen édesen esik az oskolai nyűg lerázása után, 's a' természet' sokféle kecsai kimondhatatlan gyönyörrel töltik el mellyemet. Legforróbb kívánatom most az, hogy Pestre juthassak. Képzelteti a' Tekintetes Ur, melly szerencse várakozik ott reám. A' szép Lelkek' körében mindég új kénnyel fogom ott eltelve érzeni magamat, tüzem nevelni fogja minden, 's lelkem mindenkor ingereltetni fog a' merészebb repületre. Ez leend élttemnek leggyönyörűbb epochája. De előbb még a' praxis' évén kellek áltesnem, mellyet örömmel törölnék ki az idő' lajstromából, csak hogy kívánságom előbb megkoronáztatnék.

Miolta megszüntem Themis' fíja lenni (hogy Virág kifejezésével éljek) gyakrabban szokta Camoenám a' Musagetes' szent hegyeinek virulatit meglátogatni. Azonban most még csak a' könnyebben szedhető virágokat kötözgeti bokrétába, mert gyengébbek újjai, mintsem velek azon rózsákat, mellyeket sűrűbb tövisek őrznek leszakasztania lehetne. Közlök ismég néhány Helikoni Zsengéket a' Tekintetes Urral. Méltóztatásék a' leghidegebb Criticával megvizsgálni azokat, 's tudatni velem egyenes ítéletét. A' derülni kívánó fiatal elmét csak a' Critica szövéténeke világosíthatja fel, 's ezt meggyújtani csak a' Nagyoknak lehet.

Reménylem a' Tekintetes Ur nem fogja teljesítés nélkül hagyni alázatos kérelmemet, 's hízelkedem azzal magamnak, hogy Levele rövid idő alatt meg fog örvendeztetni.

Ajánlom magamat nagybecsű kegyeibe, 's maradok határatlan tisztelettel

A' Tekintetes Urnak

alázatos szolgálja
Szent Miklóssy Aloyz.

Ha irni méltóztatik, a' levelet Pesten, 's Hatvanon által kelletik Erdő-Tartsára utasítani.

3.

Erdő-Tartsán Oct. 14. 1814.

Nagytiszteletű Barátom!

Élek a' szabadsággal, mellyre feloldozál, 's számkivetek minden üres hangú titulatúrát, melly csak a' hiúságnak hízlekedik, 's a' szívet hidegen hagyja. Azon jótévő Isten, ki mellyeinket megszállá, a' sympathia mennyei bájával kívánja öszveforrasztani lelkeinket. Te engedsz ihletének: hő szeretettel nyitod meg karjaidat — én elragadtatva repülőlk közējök, 's a' hála' forró érzelmeivel eltelve esküszöm örökös tiszteletet, 's örök hívségű barátságot Néked a' Gráziák szent oltáránál.

Igen sajnálom, hogy az Erdélyi széplelkű Utazók' társaságához, vagy legalább csak látásokhoz is szerencsém nem lehetett. Wesselényi' képe engem gyönyörrel, 's csodálkozással tölte-el. Tisztelem a' dicső ifjat, 's ohajtom, hogy koszorús Nagyjaink' körében isteni fénnel ragyogjon. A' Te rajzolatod oly remek, mellyet eléggé csodálni nem győzők. Azonban e' verset: Ajkad' 's arczádat tavaszod' szép hajnala festi, jó lenne így megváltoztatnod: Arczádat, 's ajakid' tavaszod' szép hajnala festi: mert így a vers még könnyebb gördületet nyerne az új caesura által, 's az a kétszer egymás után nem hangzanék; külömben is szebb szö az arcz, mint az arcza, 's minthogy nem profit festesz, (így szólván a negyedik versben, mellyben az első s szükségtelen: Láng csap-ki komoly szemeidből,) az arczot is a többes számba kell tenni. Az utolsó vers koronája a' többinek, mert legtöbb lélekkel bír, én pedig így gondolkozom:

A' Költő lelket, 's a' Festő életet adjon
Mivének, ha becset szerzeni annak ohajt.

A' negyedik igen gyönyörű Antithesisssel bíró vers' gépelyezetével sem vagyok egészen megelégedve. A' Hexameter sokat vesz zengzete bájából, 's folyamatja könnyűségéből, ha négy syllabájú szóval rekesztetik be. Nekem is voltak néhány illetén verseim, de azokat Kazinczy barátságos intésére mind megváltoztattam.

Itéleteddel verseim felől igen meg vagyok elégedve, 's csak ez egyben ellenkezem veled, hogy Te némelly szokatlan, de helyes magyar szókat csekély ok mellett kárhoztatsz, 's én azokat igen is kedvellem. A leh szebb szó, mint a' *lehellet*, 's jó szó is mint a' *kedv*, *kegy* 's a' t. mellyekkel analogiát tart. Azt tartom a' *Spiritust* inkább lehetne *lehenek*, mint *szellem*-nek nevezni. *Ajangok* székely szó, 's ezt jelenti: *kételkedem* (Lássd Pár. Pápay Magyar-deák szótárát a' 11-dik lapon) *Hív* helyett mindenkor *hű*-t kell mondanunk a' monotonának kikerülése végett, valahányszor a' *szív*hez tétetik. *Könyű* külömbözik a' *könnyű*től, úgy

szinte a' *hő* is a' *hévtől*. E' szóban *kéltjed*, valamint ebben is *ajánlja*, a' *j* az *l*-lel öszve olvad, 's így mondatik-ki *kéltjed*, *ajánlya*. Azt tartom jobb is lenne ezen szókat így írni, a' nélkül hogy egészen az Yistákhoz hajlanánk. Én sem a' Puristákhoz, sem a' Neologokhoz magamat szorosán csatolni nem akarom, hanem a' közép útát választom. Ha Te intéssel ide czéloztál fogadd-el forró köszönetemet. — Közlök ismét Veled néhány Darabokat, olvasd-el hideg vizsgálattal azokat, 's add-ki minden kimélet nélkül egyenes ítéletedet.

Erdő-Tartsa Nógrád Vgyében fekszik éppen azon helyen, holott ezen Vgyének határa Pest, 's Heves Vgyék határaival öszvefut. Az Atyám *László* királyi Tanácsnok, az Anyám szül. Szlavniczai Sándor Christina.

Élj szerencsésen nagy tekintetű Barátom! 's szeress oly forrón engem, a' milyen lángolva én tégedet szeretlek, tisztellek.

Vagyok, és maradok

alázatos hiv tisztelő

Szent Miklóssy Aloyz.

4.

(Töredék)

(1815.)

öröminnepe megújult.

Kazinczy alacsony szikár Ember. Homlokán komolyság ül; de szemeiben az elevenesség' tüze ragyog. Hajai őszek; arczai béesettek; az alsó ajaka a' felsőnél domborúbb; orra hajlott; testalkotása egykor igen egyenes lehetett: de most az idő súlya alatt görnyedez; mozdúlatja sebes; a' társalkodásban maga alkalmaztatása kedveltető; figyelme minden csekélységre kiterjed; beszéde csinos, 's ment minden bújá piparéttől. Lelkét nem festem, mert azt azonn kívül is ismered.

Boldog az, kit a' barátság' Génusza illy széplelkű Emberhez fűzött! Vigasztalhatatlan volnék, ha ezen szerencséről lemondanom kellene!

Élj boldogul kedves barátom! 'S engedd azon mértékben birnom szeretetedet, a' mellyben Te az enyémet bírod.

Maradok

tisztelő hiv barátod

Szent-Miklóssy Aloyz.

* * *

Hogy e töredék 1815-ből való, bizonyítja Berzsenyinek 1815 dec. 3-án Kazinczyhoz írt levele. Itt a többi közt kiemeli, hogy »még senki téged nekem úgy le nem tudott festeni, mint Aloyz.« Kiderül innen az is, hogy a levél hiányzó részeiben szó volt Kazinczy bécsi útjáról és családi örömeiről. (*Kazinczy Ferencz levelezése*. XIII. 306.)

Az alábbi 5. számú levél Szent-Miklóssy utolsó megmaradt levele Berzsenyhez. Kazinczy 1818 okt. 23-án a Kölcsey-Berzsenyi vitáról a többi közt ezt írja Wesselényinek: »Berzsenyi ezt az Antirencsiót Szent-Miklóssynak is megküldé, s oly kéréssel, hogy ő azt közölje velem, de Szent-Miklóssy elirtözva tőle, visszaküldé s kérte, hogy őtet az oly kedvetlen commissiókkal kimélje meg.« (*Kazinczy Ferencz levelezése*. XVI. 200.) Úgy látszik, ezzel megszakadt Szentmiklóssy és Berzsenyi barátsága.

5.

Berzsenyi Dánielnek szives új esztendei idvezletet mond
Primóczi Szent-Miklószy Aloyz.

A' legbuzgóbb szerencse-kivánásokkal lépek elődbe ezen új évnek kinyiltával kedves Barátom! 's örülök hogy az nekem alkalmat nyujt, feleleveníteni azon barátságot mely egykor lelkeinket olly szorosán öszve-kötötte, 's velem a' legszebb, legtisztább örömekeket érezteté. Igen csalatkoznál azonban, ha azt hinnéd, hogy én elhültem erántad; sőt az én szívem most olly forró hévvel ömledez feléd, mint ismeretségünk első-zsengéjében. Én lélekben gyakran valék Veled. 'S egyedül tartózkodásom helyének örök változtatása vala oka, hogy érzéseimet tollba nem önt-hetém. Féltém, hogy válaszaiddat nem veendhetem. De most, minekutánna Ns Neograd Vgye Jegyzői Hivatalánál alkalmaztatást nyertem, állandóul itt Erdő Tarcsán szándékozom maradni, 's ha levelezésem terhedre nem leend, egész gyönyörűséggel fogom azt Veled megújítani.

Hallgatásom ideje alatt Te új nimbuszokkal nevelted dicsőségedet. Olvastam' Keszthely Isteneihez irt ódádat, 's az nyilván bizonyítja, hogy költői ered még mindég igen bő folyamattal bir. Mennyire haladtam én, Te itéld meg. Meséim többeknek jóváhagyását megnyerték, 's különösen tetszettek Kisnek, és Kazinczynak. Lessing vala példányom. Érzem, milly messze maradtam el az utólérhetlentől; de ha a' szebb érzést, 's józanabb gondolkodást bármi csekély részben elősegíttem, nem vala gyümölcstelen fáradozásom. Tettem annyit, a' mennyi tőlem kitelhetett, 's nem gyaláztam meg Nemzetemet. Ezen meggyőződésben teljes megnyugvásomat lelem. Millyen pályát fogok ezentúl futni, még nem bizonyos. Döbrentey azt írja: hogy erkölcsi elbeszéléseket írjak. De ha mingyárt az indulatok' játékanak, 's erejének előadására érzelek is magamban valami kis erőt; a characterek hív festésére még csakugyan elégtelen vagyok. Legyen belőlem a' mi akar, én géniuszomat soha meg-erőltetni nem fogom, 's egészen annak intézeitől, 's hívásától fogom magamat felfüggeszteni.

'S Te kedves Barátom, miben töltöd idődet, Páphosz' berkeiben mulatozik e lelked a' szerelem' kis isteneivel; vagy a' sphaerák' régiójiban az örök harmoniának titkait oldani tanul? Égve ohajtom bájoló lyrád' legújabb zengzeteit hallani. 'S imhol én is közlöm Veled kised Parnasszom' újabb termékeit. Fogadd olly kedvesen, a' millyen szives barátsággal én azokat új esztendei ajándékul Néked bemutatom.

Élj boldogul! Az ég minden szebb áldásának teljét árssza reád; 's engedje, hogy még számosabb évek' enyészete után is virágzó testi, 's lelki erőben ragyoghass azon gyönyörű pályán, mellyen mind magadat mind Nemzetedet megdicsőítéd.

Erdő-Tarcsán 1818.-dik Esztendő első napján.

Közli: SZÜCSI JÓZSEF.